

קהל תנועתנו

מעשה בר' מנחם-מנדל קלמנוביץ מפשמישל, חייט ותלמיד-חכם, שהיו לו שלושה בנים: אברמילה, שמו ליך וברמילה.

ראו השלושה את השתיות, הריקבון והדיכוי של מיטטר הצאר ניקולאי, ומרדו — איש-איש כדרכו. שלוש דרכים היו פתוחות לפניהם, וכל אחד הלך בדרך אחרת. אברמילה החליט לשחרר את רוסיה הגדולה מעול ה- שיעבוד והניצול. הוא הצטרף למחתרת הבולשביקית. שמוליק לא נמשך אל אידאולוגיות. הוא סמך רק על עצמו. לכן אמר שלום לאביו הזקן, נסע להמבורג ועלה שם על אונייה עמוסת-מהגרים, שהביאה אותו לעולם החדש. ברילה קרא את טולסטוי ואת הרצל. הרעיון הציוני נסך בו אמונה וגאחה. גם הוא אמר שלום לאביו הזקן — אך הוא נסע לרומה. מטראסט הפליג בספינה רעועה אל ארץ הפיות של הממלכה העותומאנית. במורח הים התיכון. **שלושה אחים — שלושה גורלות, שלושה עולמות.**

ברמילה היה בין לוחמי המהפכה, הצטרף לגחוריה האדומה, השתתף במלחמת-האזרחים הגדולה עד לנצחון הסופי. אבראשה מנדלוביץ קאלינין (כך נקרא עתה) עלה בסולם המפלגה, היה מזכיר הסובייט המחוזי, טוהר באחד הטיהורים, נשלח לסיביר וחזר. בנו, איהאן קאלינין, מנהל

נושא זה. נאמרו בו כמה דברים נוקבים, והרבה שטויות היוזמים דאגו, כמובן, שלא להזמין את אותם הוגי-הדעות המוכנים לנפץ את האלילים שאבר עליהם הכלח.

למעשה אין כל צורך בהדושה, או ברבי שיח, ואפילו בהדושה. המצב העובדתי ברור למדי, ולא דרוש אלא אומץ-הלב לנסח את המצב כהוויתו — למרות שהדבר יזיק לאיני מרסים מבוזרים ואידאולוגיות מיושנות.

★ ★ ★

איננו יכולים להיות בטוחים לגבי מצבו של טובאריץ קאלינין. הוא מעורפל במקצת. החברה הסובייטית היא חברה מנוולית סגורה. קשה מאד לעמוד על טיב התהליכים המתרחשים בה. אין קאלינין יכול לשוחח עמנו שיחה ישירה וכנה, לו גם רצה בכך. יתר-על-כן, לא קולניס ולא מנוף מוכנים לשיחה כזאת. כאמריקאי נאמן, סבור קולניס שחובתו היא לתרום את תרומתו למלחמה הקרה, ולממן תעמולה עולמית נגד האנטישמיות של ממשלת הסובייטים. ואילו מנוף, הנמצא בריב פוליטי מתמיד עם ארץ המועצות, מוכן תמיד לעזור לתעמולה זו, גם כשהיא צודקת, גם כשאינה צודקת. מה, בכל זאת, מרגיש קאלינין עצמו? אל נשכח: הוא היחיד מבין שלושת האחים שנשאר

שייך לאומה האמריקאית. הוא מזהה את עצמו, בלהט ובקנאות, על כל דבר אמריקאי. ציונים ותיקים, הזוכרים את אירופה, יכולים לגחך למקרא פסוקים אלה. "כבר שמענו על זה", יגידו, "גם יהודי גרמניה חשבו פעם כך. עד שבא היטלר." אולם יש הבדל מהותי בין האומה האמריקאית, לבין כל אומה מאומות אירופה הישנה. מי שאינו מבין זאת, או אינו רוצה להבין זאת, פשוט אינו בן-שיחה רציני. וזה ההבדל: האומיות האירופית הקלאסית היתה מבוססת על שותפות של מוצא של תרבות, של שפה, של לשון, ולרוב גם של דת. מכאן שהיהודים והצוענים, שמוצאם ותרבותם היו שונים, היו תמיד גוף זר. נסבלים במיקרה הטוב ביותר, נשרפים במקרה הרע ביותר.

האומה האמריקאית המודרנית היא שותפת פוליטית — שותפות של נאמנות לארץ, לחוקה וללשון. בתוך שותפות זו יש עשרות קבוצות-מוצא שונות, שאיש אינו זורש מהן להיטמע, להתכחש למוצאן, למסורותיהן המיוחדות או לדתותיהן. יש "אמריקאים-מאה-אחוזים-לבנים-פרוטסטנטיים" (היינו בעיקר אנגלו-סאקסיים), אמריקאים-אירים (כמו ה- נשיא הנוכחי), אמריקאים-איטלקים, אמריקאים-יהודים, אמריקאים-כושיים, ועוד ועוד. בהדרגה יעבור הדגש מקבוצת-המוצא לקבוצת-דת, ש- היא אותה הגברת בשינוי האדרת.

מי שמטיף בארצות-הברית לאי-סובלנות כלפי קבוצת-מוצא אחרת, הריהו כונד בררץ החיים האמריקאית, חותרתחת עצם שלוחה ושלמותה של האומה. ישנם כאלה. זהו מייעוט מבוטל, ויש להניח כי לעולם לא יהיה רוב.

★ ★ ★

ל ארווין קולניס יש בעיות של הפלייה. לפי המח' קר האחרון, אין הוא יכול להתקבל כחבר ב-72 אחוזים מן המועדונים הקיימים בארצות-הברית. אין הוא יכול להשיג חדר בלפחות 22 אחוזים מבתי-המלון. אין הוא יכול לגור בשיכונים רבים, או לקבל עבודה במפעלים לא- מעטים. אולם גם קולניס עצמו לא יחלום להכניס כושי או איטלקי למועדונו שלו, שכולו יהודי.

החברה האמריקאית הפלוראליסטית (היינו: הרב-צורתית) מעודדת את קולניס להתעניין בבני-מוצאו בארצות-אחרות. כי כך עושים גם כל שאר האמריקאים — האירים, האיטלקים, הפולנים, הגרמנים, הסינים, השבדים, האנגלו- סאקסיים, ולאחרונה אף הכושיים. הקמת מדינת-ישראל שימחה אותה, כי הדבר העלה את גאחתו והישחה את מעמ' דו לזה של שאר הקבוצות העדתיות.

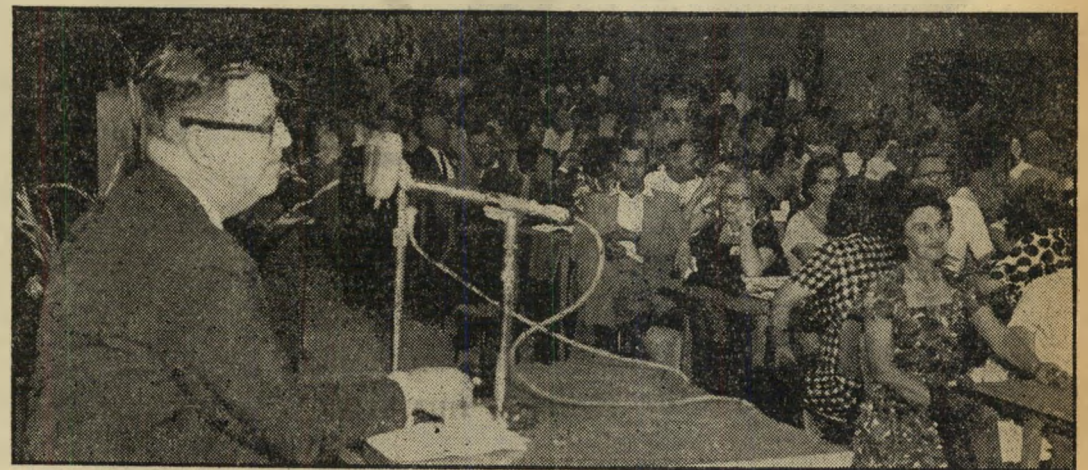
לכן תורם קולניס ביד נדיבה למען המדינה. לפחות פעם אחת בחייו יבקר בה, ויצטלם בחברת נשיא המדינה. הוא ימנע בעד עתונו לפרסם מלה רעה על ישראל, ויכריח את נציגו בקונגרס לנאום למענה בחיכות המדיני. **אולם קולניס אינו ישראלי. הוא לא יחלום להשתקע בארץ, או לשלוח את בניו להשתקע כאן. אם תצטרף ישראל לגוש הקומוניסטי, הוא יחריג אותה. אם יכבוש הצבא הסובייטי את ישראל במלחמה הכאה, יפציץ אותה. אם תימנה ישראל על אויבות אמריקה במלחמה, יתגייס לצבא האמריקאי — אך יבקש מן הפתח, כי ישלחו אותו לחזית אחרת.**

★ ★ ★

את המציאות. אולי נעים לעמוס מנוף להחעלם ממנה, ולהעמיד פנים כאילו קיימת "אומה יהודית", ש- ישראל היא מרכזה ואשר כל יהודי העולם נאמנים לה. זו אנדרה. זו אנדרה מסוכנת — כי היא יכולה להשכיח מלבו של עמוס מנוף את עובדות חייו. ישראל יכולה לקוות לעזרת יהודי העולם. לידודתם ולעלית אחדים מהם. אולם היא יכולה לסמוך רק על עצמה. רק בניה ישפכו למענה את דמם בעת צרה. רק בניה ישלמו לה מסים. רק בניה קושרים את גורלם בגורלה, לחיים או למוות.

זו היא האומה הישראלית, העברית. אשר עמוס מנוף שייך אליה — האומה היחידה שהוא חבר בה.

יש לעמוס זיקה טבעית לעמוס ולמדינתו. אך זיקה אינה יוצרת אומה. אומה היא הרבה יותר מזה. קאלינין, קולניס ומנוף — זו מציאותם. משפחה אחת, מוצא אחד — אך שלוש אומות. מי יתן ולא תחלש הזיקה ההדדית ביניהם, בין בניהם ובין בני-בניהם. מי יתן ולא ייאלצו לעולם להילחם זה בזה. מי יתן וירגישו בלבם תמיד סולידריות הדדית — כפי שמרגישים בניהם אנגלים, אוסטרלים וניו-זילנדים. ומי יתן ולא נשגה באשלייות.

אבן נואם באנגלית אוכספורדית בפני משתתפי דו-השיח: על מי אבד הכלח?

באירופה הישנה, מולדת האנטישמיות ההמונית. אין ספק ששרידי אנטישמיות זו עודם קיימים, אך איננו יודעים מה כוחם, ואם דבקו בענפים מסוימים של המימשל. ברור שיש יסודות בקרב יהדות בריית-המועצות שאינם מאושרים במולדתם, ושהיו רוצים לבוא לישראל. אולי זה מיעוט קטן, אולי מיעוט גדול יותר. איננו יודעים. אולם לא בכך העיקר. העיקר הוא: מה סבור איהאן קאלינין, אורח סובייטי בעל הכרה, איש הצמרת ובנו של קומוניסט לוחם? אני מנחש שעמדתו היא כזלהלן:

קאלינין שייך לאומה הסובייטית. הוא מת' נאה בהישגיה בכיבוש החלל, מאמין כי ברבות הימים תדכיר את ארצות-הברית במירוץ הכלכלי, ובעת מלחמה ישפוך את דמו למען ברית-המועצות — מרצון ולא מאונס. אולם איהאן אינו יכול לשכוח (אפילו רצה בכך) שמוצאו יהודי, הדבר רשום בניירותיו. שכנוי לדירה ועמיתיו בעבודה זוכרים זאת. על כן מרגיש איהאן זיקה סתומה לגורל היהודים באשר הם, והשם ישראל קרוב ללבו — למרות שהוא יודע כי "החוגים השליטים" בישראל מנהלים מדיניות פסולה, אימפריאליסטית, מליטאריסטית, וכזו. הממשלה הסובייטית מכירה בזיקה זו — וחוששת מפניה. משום כך היא מרחיקה ידו' דים מעמדות שהן פגיעות לריגול, מנסה לבודד את השגרירות הישראלית ולחבל בכל מהע אחר. אך אין הדבר משנה את העובדות.

★ ★ ★

אין כל ניחוש לגבי מצבו ודעתו של מיטטר ארהין ס. קולניס. אין הוא חיב להסריח את עצמו לירושלים כדי שנעמוד על טיבם. הם בוררים לכל הסטונין באמת. ארווין קולניס הוא אמריקאי לכל דבר. הוא

ענה קבוצת-מפעלים גדולה באלמהאטה.

שמוליק שיגשג בעולם החדש. הוא פתח חנות קטנה בפילדלפיה, במדינת פנסילבאניה. בהדרגה התרחב העסק, עד שהפך לשרשרת אדירה של חנויות כל-יבו. באמצע הדרך שינה את שמו לסם קולניס. בנו הבכור, ארחין ס. קולניס, עלה במלחמת-העולם לדרגת סרן בחיל-הנחתה, וכיום הוא נשיא חברת קולניס סטורס. סגן יושב-ראש המגבית היהודית המאוחדת בפנסילבאניה ואחד מעמודי-התווך של הקהילה. ברילה הצטרף, עם בואו ארצה, לתנועת הפועלים, עבד בפרדסי פתחתקחה ובכביש צמה. יחד עם אליהו גולומב השתתף בעיצוב ארגון ההגנה, ואין איש מן החתיקים שאינו מכיר את דובי קלמנוביץ. עם קום המדינה החליף את שמו, ולפי הצעתו של החבר בן-גוריון עצמו נטל את השם דוב מנוף. בשמו זה הוא מופיע תדיר במדור "הכלל והפרט" של היומונים — כי מר דוב מנוף, ממנהלי סולל-בונה, נוסע תכופות בענייני משרדו לחו"ל. ואילו הדור הצעיר מכיר יותר את בנו המפורסם, אלי"מ עמוס ("מוסקה") מנוף, גיבור רפיה.

כל זה אנדרה, כמוכן. אולם אנדרה מציאותית. משפחת מנחם-מנדל דומה לרבות משפחות באירופה המזרחית בראשית המאה.

מיליונים היגרו לארצות-הברית. מיליונים אחרים נשארו באירופה — שרדו בברית-המועצות, או הושמדו בפולין. ורק חלק קטן הגיעו לארץ-ישראל. הקימו את מדינת-ישראל.

★ ★ ★

איננו, קולניס ומנוף, — שלושה בני-דודים — מה הקשר ביניהם כיום? מה משותף להם ומה מפריד ביניהם? האם הם אומה אחת, או שלוש אומות? האם הם שייכים ליחידה אחת מבחינה מדינית, תרבותית, דתית? השווע התקיימה בארץ הצוגת-ראחה פסבדו-אינטלקטור-אלית, שהתימרה להיות "דו-שיח" ישראלי-אמריקאי על